

Gottschee Potovanje med Gottscheejevim kulturnim tednom 2022

Iskanje sledi v "stari domovino" in v "območju za naselitev".

Hermann Leustik

Med pripravami na 55. Gottscheer Kulturwoche 2022 se je odbor Gottscheer Landsmannschaft Celovec, kot organizator Kulturnega tedna, odločil, da bo letos gottschee izlet podaljšal za en dan na tridnevnicu.

To je bilo posledica dejstva, da Gottscheer Kulturwoche in s tem tudi vsakoletno Gottschee potovanje ni mogel potekati dve leti zaradi omejitev korona.

Iščem turistični vodnik, ki bi načrtoval, dodelal in vodil pot, me je odbor prosil, naj prevzamem to nalogo. Verjeli so, da sem našel osebo, ki je v zadostni meri poznala Gottscheerland in območje preselitve na Spodnjem Štajerskem.

Ker sem predpostavljal, da se lahko tudi sam veliko naučim o teh dveh regijah skozi potovalne priprave, sem z veseljem prevzel turistični vodič.

Medtem ko načrtovanje poti v Gottscheerlandu zame ni predstavljalo posebnega izziva, se je izkazalo, da je bilo to nekoliko težje na območju ponovne naselitve. Pri tem je bilo treba najti privlačne in predvsem poučne kraje, saj sem želel udeležencem ponuditi nekaj posebnega.

Med pripravami na potovanje sem si dvakrat vzel čas, da sem z lastnim avtomobilom raziskal območje in poiskal ljudi, ki bi bili na voljo za vodene ogleda na kraju samem, ali pa poiskal restavracije, ki bi lahko brez dolgega čakanja postregle z regionalno hrano za 50 ljudi.

Nato je bilo treba opraviti še veliko telefonskih klicev, da bi uskladili datume.

Nato je 2. avgusta 2022 napočil čas.

1. Prvi dan potovanja: torek, 2. avgusta 2022

Pred sedmo uro zjutraj so udeleženci ekskurzije postopoma prispeli na parkirišče pri gradu Krastowitz. Zaradi odpovedi zaradi bolezni se je naša skupina zmanjšala na 38 oseb, tako da je bilo na avtobusu dovolj prostora. Tako kot vsa leta prej smo tudi tokrat izbrali avtobusno podjetje Hofstätter iz Treibacha. Voznik avtobusa Peter (Hartl) nas je tri dni vozil po Sloveniji.

Malo po sedmi uri zjutraj smo se odpravili na pot. Po kratkem obvozu skozi mesto Celovec, kjer so nenačrtovano pobrali gospo Marijo Michitsch, smo se odpeljali proti **Rosentalu** in prelazu **Loibl**.

Ko je vodnik pozdravil udeležence, je razložil, da je bil leta 1958 znani Gottscheer Karl Stalzer iz New Yorka zagotovo eden prvih Gottscheerjev po drugi svetovni vojni, ki je potoval po isti

poti proti svoji stari domovini Gottschee. Stalzer je to potovanje iz Maria Rain posnel s 16-milimetrsko filmsko kamero. Na film je posnel Rosental, Loibltal in celotno potovanje skozi Gottschee. S pomočjo njegovega filma danes vemo, kako je bila Gottscheerland videti petnajst let po preselitvi - zapuščeni, uničeni travniki in polja, pa tudi vasi, ki so se že močno zaraščale. Takrat se je moral še peljati čez 1368 m visok prelaz **Loiblpass**, ki je zdaj zaprt za turistični promet. Od leta 1963 je za promet odprt 1570 m dolg **predor Loibl** na 1068 m nadmorske višine, ki je bil do odprtja predora Karavanke najpomembnejša cestna povezava s Slovenijo.

Slika 1: Na poti v staro domovino

Po prečkanju predora smo se peljali mimo vasi Neumarkt [Trčič], že nazaj v dolino. Ta kraj je bil tako kot Gottschee dolgo časa nemško govoreči otok na Kranjskem, dokler ni bil sloveniziran. Leta 1492 je cesar Friderik III. naselju podelil pravico do prirejanja trgov, istega leta pa je Gottscheerjem podelil tudi trgovski patent, ki je bil zanje tako pomemben. Več kot 300 let do 80. let 20. stoletja je bila vas znana po čevljarški industriji, v kateri so po prvi svetovni vojni našle delo tudi nekatere družine Gottscheer.

Po avtocesti mimo deželne prestolnice Laibach [Ljubljane] smo nadaljevali po glavni cesti proti Gottscheeju do našega prvega postanka v Auersperg [Turjaku].

Slika 2: Palača Auersperg

Slika 3: Odmor za kavo na servisnem območju Turjaku

Postajališče je na isti ravni kot grad Auersperg, ki je zgodovinski sedež stare avstrijske plemiške družine Auersperg. Grad je bil zgrajen leta 1067, večkrat porušen, a vedno znova obnovljen. Preživela je potres leta 1511 in turške vojne. Grad je bil nato preurejen v palačo in žal delno

uničen med drugo svetovno vojno. Trenutno se veličastni grad še vedno obnavlja, vendar so njegovi deli že ponovno v javni uporabi.

Ob 10:00 se je pot nadaljevala proti (Ober-)Mösel, naši naslednji postaji. Preko Reifnitz [**Ribnica**], Schweineberg [**Svinjska gora**] kot vrata v Gottscheerland, vasi v Gottscheer Oberland - Oberloschin [**Gonje Lozine**] (31 / 33 = **31 hiš 1941**, **33 hiš 1992**), Unterloschin [**Spodnje Lozine**] (16 / 13) in Neuloschin [**Nove Lozine**] (14 / 10), Koflern [**Koblerje**] (53 / 69), Ort [**Konca vas**] (24 / 27), Windischdorf [**Slovenska vas**] (61 / 72), Mitterdorf [**Stara cerkev**] (46 / 73), Kerndorf [**Mlaka**] (46 / 53) in zunaj mesta Gottschee [**Kočevje**] (292 / 1262). Mesto Gottschee in njegovo okolico smo želeli obiskati šele tretji dan na poti domov. Po nadaljevanju poti skozi Grafenfeld [**Dolga vas**] (86 / 197) in Lienfeld [**Livold**] (67 / 108) smo prispeli do mesta Obermösel [**Moselj**] (89 / 45).

Slika 4: Cerkev v kraju Mösel

V Möslu smo si želeli ogledati cerkev, ki nam jo je prijazno odkril gospod Bojan Kuzma. To je na mojo prošnjo uredil Miha Petrović, sin nekdanjega župana, naš zvesti sodelavec iz mesta Gottschee.

Prva cerkev v Mösl je bila zagotovo zgrajena okoli leta 1360, vendar jo je verjetno uničil močan potres leta 1511. Mösel je bil leta 1509 povzdignjen v župnijo, leta 1520 je bila zgrajena nova cerkev, ki je bila leta 1750 obnovljena in povečana. Dobro ohranjena župnijska cerkev, posvečena svetemu Leonhardu, v tej velikosti obstaja še danes.

Ob 10:50 se je pot nadaljevala skozi Gottscheer Unterland in Untere Seite v smeri Tschernembl [**Črnomelj**]. Prečkali smo območje, na katerem je bilo pred preselitvijo več večjih vasi Gottscheer. V tednih pred potovanjem po tej poti ni bilo mogoče voziti, saj so na cestah na tem območju stalno potekala gradbena dela, vključno z zaporami cest. Teden dni pred potjo sem bil obveščen, da je cesta med Bresowitz (Brezovica) in Maierle zaprta in da se bomo morali peljati proti jugu skozi Predgrad in reko Kulpo čez nekdanje slovensko ozemlje. Dan pred odhodom smo prejeli novico, da je cesta skozi Vornschloss zaprta in da se zdaj lahko vozimo po območju vasi Gottscheer.

Pot je nato potekala skozi nekdanje Gottscheerjeve vasi Reinthal [**Raindol**] (41 hiš pred letom 1941 / 8 hiš po letu 1992), **Römergrund** (13 / 0), Graflinden [**Knežja Lipa**] (44 / 7), Bresowitz [**Brezovica**] (20 / 3). Od tu naj bi po prejšnjih podatkih pot potekala prek Saderz [**Saderza**] (15/0) mimo Pregrad [**Predgrada**] čez Kulpo do Črnomlja [**Črnomelj**].

Pot pa se je nadaljevala, kot je bilo dejansko načrtovano, skozi nekdanje vasi Gottscheer, kot je Unterdeutschau [**Nemška loka**] (41 / 10), kjer še vedno stojijo ruševine župnijske cerkve.

Unterdeutschau je imel drugo največjo župnijsko in romarsko cerkev z dvema stolpoma v Gottscheerlandu. Zgrajena je bila leta 1763 in je bila znana daleč prek meja Gottscheerja kot romarska cerkev v Mariatrostu. Imel je 4 zvonce. Razstreljena je bila šele leta 1951.

Slika 5: Pustolovska gramozna cesta od Nemška loka do Maierla

Nadaljevali smo brez postanka po deloma avanturistični gramozni cesti skozi Unterbuchberg [**Dolnja Bukova gora**] (13 / 0), Bistritz [**Bistrica**] (25 / 2), kjer je danes ena od dveh hiš gostilna Lackner. Nato smo šli mimo Maierle [**Mavlen**] (45 / 16) do mesta Tschernembl [**Črnomelj**], ki ni več na ozemlju Gottscheer.

Danes je Tschernembl mesto s približno 6000 prebivalci, staro mestno jedro pa leži na vzpetini na ozkem nasipu med rekama Lahinja in Dobljica. Skupaj z občinama Semitsch in Metlika severno od Gottschee leži mesto v regiji Bela krajina.

Prek turističnega urada sem rezerviral nemško govorečega vodiča, ki naj bi nam v pol ure razkazal najzanimivejše stavbe v mestu.

Izstopili smo na glavnem trgu, kjer smo z vodnikom Janezom Weissom začeli ogled mesta. Na severovzhodni strani glavnega trga stoji grad Črnombl, v katerem je zdaj sedež občinske uprave. Pred drugo svetovno vojno je grad deloval kot hotel in se imenoval Hotel Lackner.

Slika 6: Nekdanji grad v Črnomblju

Slika 7: Župnijska cerkev svetega Petra v Tschernemblu

Nato smo si ogledali še nekaj stavb, med drugim nekdanji samostan (zdaj sedež okrožnega sodišča) in stavbo banke nasproti gradu, muzej, v 18. in 19. stoletju prezidano Filialno cerkev Svetega Duha v gotskem slogu ter župnijsko cerkev svetega Petra iz 17. stoletja.

Nato smo se odpravili na kosilo v **restavracijo Müller**, ki se prav tako nahaja v središču mesta ob reki Lahinji.

Slika 8: Gostilna Müller v Tschernemblu

Slika 9: Čudovita jedilnica v restavraciji Müller

Že na poti smo lahko izbirali med tremi ponujenimi meniji - jagnječjim stegnom, filejem postrvi ali telečjo pečenko, vsak z zanimivimi lokalnimi prilogami, tremi različnimi ponujenimi juhami in sladko sladico. Gospe Müller sem nato po mobilnem telefonu posredoval ustrezno število menijev. Izjemno lepa, zelo privlačna restavracija, celo za tako veliko turistično skupino, kjer so nas razvajali z odlično hrano.

Lastniki, družina Müller, so bili zelo ustrezljivi in prijazni, odlična pa je bila tudi storitev. Restavracija, ki jo priporočam vsem.

Ob 15.30 smo nadaljevali pot proti severu skozi vinorodno občino Semic. Kmalu smo prečkali mejo z Gottscheerlandom in dosegli Moschnitze. Na levi je prva nekdanja vas Gottscheer Russbach [**Blatnik**] (24 / 3), nato Wretzen [**Brezovica**] (25 / 0), preden smo se ustavili pri cerkvi v Mitterdorf pri Tschermoschnitz [**Srednja vas**] (31 / 21).

Slika 10: Cerkev v Srednja vas pri Tschermoschnitzu

Slika 11: Hermann Leustik, turistični vodnik, pozdravlja Hansa Jaklitscha

Tam nas je že čakal znani Gottscheer Hans Jaklitsch, ki je privolil, da bo poleg cerkve v Mitterdorfu odkril tudi cerkev v Tschermoschnitzu in nam jo pokazal. Družina Hansa Jaklitscha se leta 1941 ni udeležila preselitve in je ostala v Gottscheeu.

Društvu staroselcev Gottscheer iz Krapflerna je uspelo ohraniti filialno cerkev svetega Filipa in Jakoba iz 17. stoletja, ki je bila potrebna temeljite obnove, kot eno redkih preostalih gottscheerskih cerkva za potomce. Med drugim je dobil novo streho.

Slika 13: Cerkev v Tschermoschnitz

Slika 14: Cerkev Tschermoschnitz - ladja

Po kratki vožnji smo prispeli v Tschermoschnitz [**Črmošnjice**] (26 / 33), kjer smo si ogledali župnijsko cerkev z zvonikom na vzhodnem koncu vasi, spet s pojasnili Hansa Jaklitscha. Tschermoschnitz je imel pred preselitvijo le 26 hiš, vendar je imel pet gostiln in tri splošne trgovine - kakšno nasprotje v primerjavi z današnjim časom.

Naslednja pot nas je vodila do kulturnega centra Altsiedlerverein v Krapflern [**Občice**] (32 / 21), ki se je s podporo domačih in tujih podpornikov, med njimi tudi koroške deželne vlade, razvil v kulturni center Gottscheer. Pričakala nas je velika delegacija združenja. Poleg pijače, kave in pobotize nas je pričakal tudi predsednik Marian Stangel z ženo in Urschi Kopp, ki je igral na harmoniko.

Slika 15: Sprejemni odbor Društva starih naseljencev. Od leve: Urschi Kopp, Marian Stangl, gospa Stangl in drugi.

Slika 16: Topla dobrodošlica v Občice

Po skupnem petju pesmi Gottscheer je bil čas za slovo in odpeljali smo se le še na kratko razdaljo do Pöllandl [**Poljane**] (64 / 35), kjer smo obiskali društveni dom drugega društva Gottscheer v Moschnitze. Maridi in Andreas Tscherne sta nas sprejela v objektu Moschnitze (Zavod Moschnitze), kjer nam je Maridi predstavila združenje.

Slika 17: Klubski dom in cerkev v Poljane

Slika 18: Udeleženci ekskurzije pred klubsko hišo v Poljane

Sledila je vožnja skozi zdraviliško mesto Töplitz [**Dolenjske Toplice**] in mesto Rudolfswerth [**Novo mesto**] proti naši nastanitvi, hotelu Sport v Otočcu.

Po nastanitvi v sobe smo si zaslužili večerjo. V samopostrežnem bifeju je bila bogata ponudba, ki je bila odličnega okusa.

Da je bil dan, ki smo ga preživel, dolg in očitno naporen, je bilo razvidno iz dejstva, da po večerji v baru v dvorani v pritličju ni bilo videti skoraj nobenega od udeležencev izleta.

2. Drugi dan potovanja: sreda, 3. avgust 2022

Zaradi obsežnega programa tega dne so morali udeleženci zajtrkovati precej zgodaj, saj smo določili uro odhoda ob 8.30.

Današnji cilj je bila tako imenovana Spodnja Štajerska, "novi" dom Gottscheerjev po preselitvi iz Gottscheeja leta 1941.

Prvi kraj, ki smo ga želeli obiskati ta dan, je bilo mesto Rann [**Brežice**]. Rann je bil eden od treh krajev, kamor so Gottscheerjevi med preselitvijo z vlakom prispeli na Spodnjo Štajersko. Pot nas je vodila po avtocesti v smeri Zagreba. Južno od Ranna smo avtocesto zapustili pri vasi Tschatesch [**Čatež**], kjer sta se rodila Elfi Hönigmann (rojena Hoefflerle - danes New York) in Horst Krauland (danes Celovec).

Slika 19: Čatež z vzhoda

Slika 20: Savo prečkamo pri sotočju z reko Gurk (Krka)

Prečkali smo most na sotočju rek Gurk [Krka] in Sava [Save] ter po nekaj minutah prispeli na južni konec glavnega trga Rann. Avtobus smo parkirali pred gradom Rann in se sprehodili nekaj

metrov do vhoda v grad, kjer nas je že čakal nemško govoreči vodič, ki sem ga spoznal že ob enem od prejšnjih obiskov.

Slika 21: Grad v kraju Brežice

Slika 22: Anja Moritz, muzejski vodnik Bastian Kolar in Hermann Leustik na sprejemu pred gradom

Gospod Bastian Kolar nas je pozdravil na vhodu, kjer nas je presenetila Anja Moric iz Mitterdorfa pri Gottscheeju. Po naključju je v času našega obiska sodelovala na simpoziju na gradu. Anjo zagotovo poznajo vsi Gottscheerji, saj se že leta ukvarja z zgodovino Gottscheerjev, čeprav ni rojena Gottscheerka. Med drugim je posnela film o kulturi spomina v Gottscheerju in pripravila razstavo o Gottscheerju v več krajih, tudi v Celovcu.

Slika 23: Uvodne besede Bastiana Kolarja

Slika 24: Bastian Kolar nas vodi po razstavi

Slika 25: Viteška dvorana

Slika 26: Glavni trg z Brežice, vodni stolp na desni.

Ogledali smo si grajske prostore, vključno s tako imenovano viteško dvorano s čudovitimi stropnimi poslikavami, in si ogledali razstavo, ki govori tudi o preselitvi Slovencev in o naselitvi pri Gottscheerju leta 1941.

Vsem udeležencem ni bil všeč način, kako je bila zgodovina predstavljena na tej razstavi, zato je bilo nekaj kritik. Zlasti na zgodovino je mogoče gledati z različnih strani in pogosto sproža nasprotja. Po ogledu veličastnega gradu v središču mesta je sledil kratek odmor za kavo.

Nato smo se odpravili proti hrvaški meji do vasi Kapellen [**Kapele**], kjer smo avtobus parkirali na vaškem trgu, na katerem stojijo cerkev, opuščeni osnovni šoli, župnišče in zaprta restavracija. Tu so nas že čakali župan, duhovnik in nemško govoreči domačin.

Slika 27: Ivan Urek, župan, duhovnik, nemško govoreči prebivalec in Hermann Leustik.

Slika 28: Hermann Leustik na pozdravni slovesnosti, polaganju venca na pokopališču in spremstvu.

Po prijaznem pozdravu, saj sem gospode že spoznal med enim od svojih obiskov, smo se odpravili proti našemu prvemu cilju, pokopališču Kapellen. Še pred tem sem iz avtobusa prinesel majhen venček, ki smo ga vzeli s seboj iz Celovca in je odlično preživel pot do Kapellna.

S celovškim društvom Gottscheer Landsmannschaft sem se dogovoril za položitev venca na grob v Kapelnu in želeli smo se spomniti vseh tistih Gottscheerjev, ki so umrli na območju preselitve in pozneje med izgonom in begom.

Slika 29: Hermann Petschauer in Hermann Leustik z vencem

Slika 30: Venec po slovesnosti na grobu Magdalene Eppich

Izbrala sem grob Magdalene Eppich, ki je umrla 28. decembra 1941, le 14 dni po prihodu na območje preselitve. Magdalena Eppich je bila mati Marije Eppich. Maria je bila poročena z Johannom Hoefflerjem, enim od dveh poštarjev pred preselitvijo v Alttag. Magdalena Eppich pa je babica Joeja Hoefflerla, ki je poročen z Elfi Hönigmann, rojeno v Čatežu, ki zdaj živi v New Yorku.

Udeležencem sem razložil okoliščine polaganja venca in odnos do njega ter pozval k minuti molka. Ko sem skupaj s Hermannom Petschauerjem položil venec na grob, ga je duhovnik blagoslovil in skupaj smo molili.

Da grob Magdalene Eppich še vedno obstaja, čeprav je bila Gottscheerin, se lahko zahvalimo družini Urek iz Kapellna. Babica Urek, ki je prijateljevala z družino Eppich / Hoefflerle, je že po letu 1945 poskrbela za grob in ga tudi vedno plačala. Pozneje je tradicijo prevzela njena hči, njena vnukinja Božana, podjetnica, pa prav tako ohranja tradicijo, vzdržuje in plačuje grob. Za to se lahko mi, Gottscheerji, še posebej zahvalimo družini Urek, ki tako ohranja spomin na Gottscheerje na tem območju.

Po pokopališču smo si ogledali cerkev, ki jo trenutno obnavljajo. Leta 2020 je bil močno poškodovan v potresu, ki je na Hrvaškem v okolici Zagreba zahteval celo smrtno žrtve.

Slika 31: Osnovna šola in cerkev v Kapellnu

Slika 32: Turistična skupina na projekciji filma v osnovni šoli

Naš naslednji cilj je bila zapuščena osnovna šola, ki se trenutno razvija kot občinski kulturni center. Župan Ivan Urek, ki je v sorodu z omenjenimi Urekovimi, vendar ne z njimi, nas je povabil v dvorano, kjer nam je pokazal kratek film o naravnem rezervatu, ki se nahaja v dolini vzhodno od občine, neposredno ob meji s Hrvaško.

Nato sem skupaj z županom pokazal zaklad v obliki zemljevida občine iz leta 1942, velikega približno 1,5 x 1 meter. Ta zemljevid vasi je za nas Gottscheerjeve zanimiv zato, ker vse družine Gottscheer, ki so se leta 1941/1942 priselile v vas Kapellen, pripisuje posameznim hišam v vasi. Imena glav družin so zapisana ob posameznih hišah. Več kot trideset družin Gottscheer je do svojega naglega pobega za nekaj let našlo nov dom v Kapellnu.

Slika 33: Hermann Leustik z zemljevidom Kapellna iz leta 1942

Slika 34: Župan Urek je v zahvalo in zahvalo v slovo prejel tudi zdravilo s Koroške.

Nato nas je župan povabil na vino in druge pijače. Težko se je bilo posloviti od vseh, ki so potovali z nami, saj smo v tem kraju našli prijatelje.

Pot se je nadaljevala do naslednje vasi Verhje [**Vrhje**]. Tam sem želel s potovalno skupino obiskati gospoda Ivana Ureka (isto ime kot župan, vendar ni v sorodu) v njegovi hiši. Običajno živi v Zagrebu, vendar sva se po telefonu dogovorila, da naju bo ta dan počakal na Vrhjah.

Razlog za obisk je bil, da sem želel preveriti govorice, da je gospod Johann Hoefflerle, poštni upravitelj, med preselitvijo iz Altlaga prišel v Kapellen z dostavnikom in da ta kočija še vedno obstaja. Potem pa se je izkazalo, da ima gospod Urek res kočijo, kočijo za dirkalne konje, a žal ne starega dostavnika iz Altlaga. Zato smo morali jaz in vsi udeleženci pokopati svoje upe glede tega starega kosa kulturne dediščine.

Ker je bil čas kosila že zdavnaj mimo, smo morali poskrbeti, da smo prišli do kosila. V ta namen smo nadaljevali pot skozi Rann [**Brežice**], prečkali Savo, se preusmerili skozi vas Tschatesch [**Čatež**] in prišli do Malence [**Velike Malence**] južno od reke Gurk [Krka].

Ta kraj smo si ogledali le z avtobusa, ker je bil časovno zelo oddaljen. Ustavili smo se na kmetiji, ki je še vedno videti, kot da smo bili v 50. letih prejšnjega stoletja. Kmetija že dolgo ni bila obnovljena ali popravljena. Po preselitvi leta 1941 je družina Franka Mausserja živela na tej kmetiji do 5. maja 1945.

Slika 35: Na kmetiji v Velikih Malencah je živela družina Mausser

Slika 36: Družina Gliebe je od januarja 1945 živela v sosednji hiši.

Odpeljali smo se malo naprej po kmetiji in zagledali modro gospodarsko poslopje. Družina Gliebe iz Altlaga - moji stari starši z mojo mamo in drugimi otroki - je v tem gospodarskem posloju živela od začetka januarja 1945 do pobega. Januarja 1945 so morali zapustiti hišo v Globočicah, najjužnejši vasi na preselitvenem območju neposredno ob meji s Hrvaško, saj so se nenehno soočali s partizanskimi napadi in je življenje tam postalo preveč nevarno. Družina Mausser je celotno družino Gliebe nastanila v gospodarskem posloju, kjer so živeli, dokler niso pobegnili. Ker so partizani družini Gliebe ukradli vso živino, je družina Mausser dala eno od svojih krav v hlev družine Gliebe.

Zdaj smo nadaljevali pot v smeri **Globočice**, kjer smo želeli obiskati posestvo **družine Tomse**, kjer sem naročil kosilo za turistično skupino.

Ta kmetija, ki se je v hiši vedno imenovala **Martinovi**, je bila od konca leta 1941 do začetka januarja 1945 "novi" dom družine Gliebe iz Neulaga (blizu Altlaga), mojih starih staršev in njihovih otrok. Maria in Matthias Gliebe sta imela štiri otroke: Erno, Marijo (mojo mamo), Josefa in Gottfrieda.

Slika 37: "Martinovi" - dom družine Gliebe od novembra 1941 do januarja 1945 v Globočicah

Slika 38: Družina Gliebe - Erna, Gottfried, mati Maria, oče Matthias, Maria (moja mati) in Josef Gliebe pred hišo v Globočicah leta 1942.

Nekdanji slovenski lastniki, ki so bili preseljeni leta 1941, so to kmetijo, ki so jo moji stari starši leta 1945 zapustili v vzorno urejenem stanju, spremenili v vzorno kmetijo. Poleg govedoreje upravljajo tudi tri vinograde. Ob stari leseni hiši so zgradili novo stavbo, v kateri živijo še danes. Pred nekaj leti so zgledno obnovili staro hišo, ji prizidali dvorano in jo spremenili v kmečko gostilno. Družina lahko sprejme do 80 oseb naenkrat.

Slika 39: Franc, gostitelj postreže s predjedjo

Slika 40: Turistična skupina pri kosilu

Slika 41: Odlična hrana - en krožnik za 6 oseb

Slika 42: Turistična skupina pri kosilu

Kosilo, sestavljeno iz juhe, krožnika za 6 oseb z različnimi vrstami mesa, štruklji, krompirja, zelenjave in solate, je bilo odlično. Lahko bi domnevali, da ne bo manjkalo hišnega vina in žganja. Nato je Milena, gospodarica hiše, ponudila na prodaj svoje kmetijske proizvode, Franc, gospodar hiše, nas je popeljal v svojo vinsko klet, sopotniki pa so imeli v prtljagi nekaj steklenic vina.

S težkim srcem, a z ustreznim pritiskom, sem jih moral spodbuditi, naj nadaljujejo, saj se naš urnik ni povsem držal.

Preko Tschatesch [**Čateža**] smo ubrali novo pot in ponovno prečkali Savo v smeri Rann [**Brežice**]. Nato smo se vozili skozi različne vasi, kjer je nekoč živel Gottscheer. Naslednji cilj je bil Gurkfeld [Krsko), kraj z železniško postajo, kamor je Gottscheer prispel leta 1941. Skozi vas Gurkfeld, ki je danes zrasla skupaj z nekdanjo vasjo Hasenfeld, smo šli le skozi vas, saj nima posebnega središča z ustreznimi znamenitostmi.

V Reichenburg [**Brestanica**] smo se preusmerili na južno stran Savskega nabrežja, prevozili nekaj kilometrov proti toku in se vrnili na severno Savsko nabrežje. Tu smo želeli obiskati grad Reichenburg, ki leži neposredno nad Savo. Med mojim raziskovalnim obiskom gradu sem za skupino organiziral nemškega vodnika, ki se je imenoval Tara Janjanin. Raziskali smo dele gradu, si ogledali razstavo in si ogledali film o preselitvi Slovencev. Tako kot v Rannu je bilo tudi tu izraženo nezadovoljstvo zaradi pogleda na zgodovino. Sam sem moral vodnika opozoriti, da so po vojni preseljeni Slovenci v večini primerov dobili nazaj svoje premoženje, medtem ko Gottscheerjem po begu in izgonu ni ostalo nič in od slovenske države niso prejeli nobene odškodnine.

Slika 43: Grad Brestanica

Slika 44: Tara Janjanin začinja turnejo

Tudi grad Reichenburg je povezan s preselitvijo. Tu je nemški Wehrmacht leta 1941 postavil zbirno taborišče, skozi katerega je moral vsak Slovenec z območja čakati na preselitev. Ker so Slovenci že v začetku leta 1941 vedeli, da bodo preseljeni, so se mnogi odločili za beg v Italijo. Nemci so se temu želeli zoperstaviti s taboriščem. Do 100.000 Slovencev je bilo preseljenih predvsem v Srbijo, Šlezijo, pa tudi na Bavarsko in v Baden-Württemberg.

Slika 45: Ogled filma o preselitvi Slovencev

Slika 46: Pogled z gradu proti toku v ozko dolino Save

Po letu 1945 je Brestanica postal kazensko taborišče za slovenske državljane, ki niso bili zvesti režimu.

Moj načrt poti je predvideval, da bo naslednji kraj, ki ga bom obiskal, Lichtenwald [Sevnica]. Sevnica je bila tudi ena od vasi z železniško postajo, kamor so med preselitvijo leta 1941 prispeli Gottscheerjevi. Kot številni kraji ob Savi se tudi Sevnica lahko pohvali s čudovitim gradom.

Ker pa so udeleženci povedali, da so se rodili v bližini, v vasi Arch [**Raka**], sem v kratkem času spremenil načrt potovanja. Gospa Maria Michitsch je potovala s svojima sestrama, Gabrielo Plut iz Münchna in Gertrud Perz z možem Siegfriedom iz ZDA, ki sta bili rojeni v Arcu. Nekaj časa smo se vozili proti toku Save, kmalu pa zavili proti jugu in po precej hribovitem terenu po 20 minutah prispeli v vas Arch. Ob dvonadstropni cerkvi sredi vasi nas je pričakala hiša z nemškim imenom Arch.

Slika 47: Hiša ob cerkvi v Arcu z nemškim napisom

Slika 48: Tri sestre pred župnijsko cerkvijo v Arcu

Tri sestre so z veseljem delile fotografijo s cerkvijo v ozadju. Vesel sem tudi, da sem lahko izpolnil njuno željo in še enkrat obiskal njun rojstni kraj.

Nato smo pot nadaljevali proti jugu do avtoceste, kjer smo se odpeljali proti Ljubljani do našega hotela Sport na **Otočecu**.

Po večerji so se nekateri udeleženci odpravili na ogled bližnjega gradu Otočec.

Slika 49: Grad Otočec na reki Gurk na Otoku

Nahaja se na otoku v reki Gurk [Krka]. V gradu že dolgo deluje hotel, v katerem sem pred 55 leti ob obisku Spodnje Štajerske bival s starši. Pred nekaj leti so ga preuredili v hotel s 5 zvezdicami.

3. Tretji dan potovanja: četrtek, 4. avgust 2022

Danes je avtobus odpeljal ob 9.00. Otto Tripp in njegov sin sta se zjutraj pripeljala z lastnim avtomobilom in se pridružila skupini.

Za danes smo načrtovali obisk središča Gottscheerlanda. Peljali smo se mimo Rudolfswerth [**Novo mesto**] in po nekaj kilometrih proti severu prispeli do vasi Ainöd [**Soteska**]. Danes so v tej vasi razvaline gradu Ainöd, ki so ostanki gradu Auersperg. Veličastni grad, ki ga je Valvassor označil za enega najlepših gradov v vojvodini Kranjski, so leta 1943 požgali partizani, po koncu vojne pa so ga uporabljali kot kamnolom. Nekateri deli gradu so še vedno ohranjeni.

Pot smo nadaljevali ob reki Gurk (Krka) proti toku v smeri Seisenberg [**Žužemberk**]. V kraju Hof [**Dvor**] smo zavili levo proti Gottschee. Tu so še vedno vidne ruševine nekdanjih industrijskih obratov Auersperg, mlin na kladivo in livarna železa.

Po strmi cesti smo prispeli do prve gottscheerske vasi Langenton [**Smuka**] (77 / 13). Gottscheerjevi so ta kraj imenovali tudi Zmuk. Tu smo se ustavili in si ogledali spominske plošče, ki jih je postavil Peter Koseler Verein (predsednik DI Erik Krisch) v nemškem, angleškem in slovenskem jeziku. Kraj je pisno in slikovno prikazan, kakršen je bil pred preselitvijo leta 1941.

Slika 50: Turistična skupina se ustavi v Langentonu

Slika 51: Udeleženci izleta pred spominsko ploščo v Langentonu

Po vožnji naprej smo se peljali mimo vasi Neulag [**Novi log**] (29 / 0), ki je bila približno 300 m severno od ceste. Danes v tej vasi ni več nobene hiše, marsikje so vidni le še temeljni zidovi.

Slika 52: Vhod v Stari log z juga

Slika 53: Sredi vasi Stari log izsušeno jezero Lacke

Pri vходу v Altlag [**Stari log**] (123 / 20) smo se ustavili in si iz avtobusa ogledali nekdanji gasilski dom, ki je še danes nedotaknjen, si ogledali Lacke (ribnik), v katerem danes ni več vode, in si

predstavljali hiše družin Mausser, Hönigmann, König itd. na desni strani, saj nobena od teh hiš danes ne stoji več. Na levi strani ceste se je ohranilo nekaj hiš, hiš prebivalcev, ki se niso preselili in so bili večinoma poročeni s Slovencem ali Slovenko.

Nato smo šli naravnost na pokopališče. Vstopili smo na pokopališče, ki je zdaj le še za polovico manjše kot pred letom 1941. Na moje veselje sem videl, da se je na pokopališču od mojega zadnjega obiska marsikaj spremenilo. Poleti leta 2020 sva bila s Frankom Mausserjem tukaj na pokopališču in skupaj sva očistila nekaj grobov. Frank lahko tukaj še vedno obiše nagrobnik svojih starih staršev, sam pa cenim, da je nagrobnik moje prababice Marie Hönigmann še vedno v zelo dobrem stanju. S Frankom sva prosila 2020 ljudi iz vasi, naj ponovno očistijo padle nagrobnike, jih popravijo in ponovno postavijo.

Slika 54: Obnovljeno pokopališče v Stari log

Slika 55: Nagrobnik babice Elfi Hoefflerle in prababice Hermanns Leustika.

Zdaj, po dveh letih, sem bil še posebej zadovoljen, ko sem videl, da so nekateri prebivalci Altlaga, zlasti Jože Turk, sedanji najemnik kmetijskih zemljišč v Altlagu, dobro opravili svoje delo. Joize Turk prihaja iz sosednje vasi Hinje, približno 5 km od Altlaga. Poleti živi tukaj v Altlagu in si je na temeljih hiše št. 4 (Vauainsch), katere lastnik je bil Georg Krische, zgradil novo hišo. Frank Mausser, Elfi Hoefflerle iz New Yorka in jaz smo plačali prenovo pokopališča. Za vse tri je bila to srčna zadeva.

Iz Altlag [**Stari log**] smo pot nadaljevali proti Gottscheeju, mimo nekdanjih vasi Kletsch [**Kleče**] (22 / 0) in Malgern [**Mala Gora**] (57 / 2). Društvo Peter Kosler je postavilo spominsko ploščo tudi v Malgernu, kjer je vas ležala na obeh straneh ceste.

Do Mitterdorfa smo želeli priti prek naslednje vasi Obrern [**Gorenje**] (35 / 78). Zaradi gradbišča nismo smeli skozi Obrern, zato se nismo mogli peljati mimo kapelice, ki jo je zgradila družina Rom iz Spittal an der Drau. Gospa Rom je prišla iz Obrne.

Z obvozom smo prispeli v Mitterdorf [**Stara Cerkev**] (46 / 73). Cerkev je bila odprta, kot je obljubil odhajajoči duhovnik Mitija Bulič. V tej cerkvi smo želeli obhajati mašo.

Slika 56: Cerkev v Stara Cerkev

Slika 57: Bogoslužje v cerkvi v Stara Cerkev, ki ga je vodil Harald Tripp

Ker je prejšnji župnik Bulič 31. julija 2020 zapustil župnijo, novoimenovani župnik pa trenutno ne želi prevzeti službe, je Harald Tripp, sin Otta Trippa, z očetom in lastnim avtomobilom sledil turistični skupini, da bi prebral mašo. Tudi oče in sin Petrovič sta se pridružila skupini v Stara Cerkev in zvesto spremljala bogoslužje.

Slika 58: Skupinska fotografija pred cerkvijo v Stara Cerkev

Slika 59: Hiša družine Anje Moritz, tik ob cerkvi. Pred letom 1941 je bila to hiša družine Primosch.

Iz Mitterdorfa smo se odpeljali neposredno do zelo znane **gostilne Falkenau**, kjer se je Gottscheer že večkrat ustavil.

Slika 60: Kosilo v gostilni Falkenau

Slika 61: Pri kosilu sta nas počastila tudi nekdanji župan Michael Petrovič in njegov sin Miha

Imeli smo običajen regionalni meni - juha, svinjska pečenka z dunajskim zrezkom, pražen krompir in riž. Za konec je bila sladica, za nekatere pa še šnops za prebavo.

Nadaljnja pot domov naj bi vodila prek Malgern [**Mala gora**] v Ebental [**Polom**] (38 / 19). Zame je Ebental ena izmed najbolj ohranjenih vasi Gottscheer (poleg vasi v Suchener Hochtal). Vendar pa lahko Ebental pridobi točke s svojo dolgo strukturo vasi kot ulične vasi, poleg tega ima čudovito drevoredno alejo skozi celotno vas.

Že pred potovanjem sem izvedela, da so tri sestre, ki so potovale z mano, dve od njih rojeni v Arcu, želele obiskati vas Rieg, saj so iz te vasi izvirali njihovi starši. Pred potovanjem sem v Gottscheju poskušala najti taksi, s katerim bi sestre lahko potovale iz Mitterdorfa v Rieg in se nato vrnile v gostišče Falkenau. Na žalost sem ugotovil, da v Gottscheju ni taksijev, pa tudi Go-Mobila ne.

Zato sem se odločil, da spremenim načrt poti in se skozi Rieg in zaledje odpravim proti domu.

Poskus ogleda mesta Gottschee z župnijsko cerkvijo ni uspel, saj mi je Miha Petrović povedal, da glavno cesto v mestu obnavljajo in da skozi mesto ne more voziti avtobus.

Tako smo se peljali mimo mesta Gottschee, mimo vasi Grafenfeld [**Dolga vas**] (86 / 197) in Lienfeld [**Livold**] (67 / 108), obeh zelo dobro ohranjenih gottscheerskih vasi, ki sta bili še vedno videti, kot so jih Gottscheerji zapustili v 90. letih prejšnjega stoletja - zanemarjeni, prepuščeni propadanju in brez kakršnih koli naložb. Danes so te vasi postale barvite in imajo zelo urejene hiše. Nato smo se povzpeli na goro Stalzarji, od koder je bil zelo lep razgled na Obermösel [**Gorenji Mozelj**], Hasenfeld [**Zajcja vas**] in Schwarzenbach [**Crni potok**]. Odpeljali smo se mimo Stalzers [**Štalcarji**] (41 / 37) in se takoj zatem ustavili na nekdanjem pokopališču Hinterberg [**Novi laze**] (67 / 27).

Slika 62: Pokopališče v Novi laze

Slika 63: Spominski križ na pokopališču Novi Laze

Gottscheerjevih nagrobnikov skorajda ni več, če pa so, ležijo na tleh. Društvo Gottscheer Altsiedlerverein je v spomin na umrlega Gottscheerja postavilo nov lesen križ.

Po nekaj minutah smo prispeli do Rieg [**Kočevska reka**] (101 / 53). Predniki vseh treh sester so bili iz Riega in obe sestri, ki sta se rodili v Arcu, sta želeli ponovno obiskati staro domovino svojih prednikov. Uspelo nam je izpolniti njihovo željo in skupaj z njimi smo bili tega veseli.

Slika 64: Vasska ulica v Kočevska reka proti severu

Slika 65: Nekdanji hotel v kraju Kočevska reka

Šli smo v cerkev, od sosedov mi je uspelo dobiti ključ za cerkev in tako je bil obisk cerkve mogoč tudi brez predhodne prijave.

Slika 66: Novozgrajena cerkev v kraju Kočevska reka

Slika 67: Sodobna ladja v Kočevska reka

Nato smo se odpeljali skozi zaledje. Pot nas je vodila skozi Göttenitz [**Gotenico**] (108 / 0), pri čemer je kraj še danes območje z omejitvami. Še pred nekaj leti je bilo celotno zaledje označeno kot območje z omejitvami. Tu so predori, ki jih je zgradila vojska, Tito je želel zgraditi celo bunker za bojna letala, vključno z letališčem. Danes je v predorih del Državnega arhiva Republike Slovenije

Pot smo nadaljevali proti Masern [**Grčaricam**] (61 / 49), zadnji vasi Gottscheer v zaledju. Johann Sbaschnig, eden od naših sopotnikov, nam je povedal nekaj stvari o vasi, saj se je tu rodil. Zdaj smo zapustili Gottscheerland in se prek Reifnitz [**Ribniza**], Auersperga [Turjak] in Laibach [**Ljubljane**] odpeljali proti domu. Pred Krainburg [**Krainburgom**] smo se ustavili za kratek počitek na avtocestnem počivališču. Načrt, da bi se ustavili v hotelu Martinschek v Naklem, je propadel zaradi pomanjkanja prostora. Pred nami sta bila registrirana dva avtobusa.

Po vožnji skozi **predor Loibl** smo kmalu prispeli na izhodišče našega avtobusnega potovanja v Celovec. Tako se je končalo čudovito, razgibano in predvsem brez nesreč potovanje po deloma neznanem ozemlju Slovenije.

Ob tej priložnosti bi se rad zahvalil vsem sopotnikom za njihovo veliko disciplino, predvsem pa za upoštevanje določenih časov, kar je vodniku zelo olajšalo delo. Hvala tudi za vašo vztrajnost pri mojih pojasnilih med potovanjem.

Zagotovo se bomo ponovno videli najpozneje čez eno leto.

Če želite biti celovito obveščeni o mestu Gottschee, si kot pripravo na naslednje potovanje oglejte spletno stran <https://www.gottschee.at/>- uživajte.

Hermann Leustik - turistični vodni

Strojno prevedeno iz nemščine v slovenščino s programom Deepl